

**Здружение на професионални новинари
(Society of Professional Journalists – SPJ)**

НОВИНАРСКИ КОДЕКС

Предговор

Членовите на Здружението на професионални новинари сметаат дека просветувањето на јавноста е претходник на правдата и основа на демократијата. Новинарот има задача да работи на остварувањето на овие цели на тој начин што ќе ја кажува вистината, а за настаните и за актуелните прашања ќе пишува на фер и разбирлив начин. Совесните новинари се трудат на јавноста да и служат со тоа што ќе бидат темелни и чесни во она што го работат, независно за кој медиум пишуваат и која е нивната специјалност. Професионалниот интегритет е темелот на новинарскиот кредибилитет. Членовите на Здружението се определуваат за етичко однесување и го усвојуваат овој Кодекс со цел да ги декларираат принципите и стандардите на работење на Здружението.

Трагај по вистината и известувај за неа

Новинарот треба да биде чесен, фер и храбар кога собира информации, кога ги толкува и кога ги пишува своите текстови.

Новинарот треба:

- Да ја проверува точноста на информациите од секој извор и да биде крајно претпазлив за да не прави грешки од невнимание. Намерното искривување на фактите е апсолутно недозволиво.
- Да ги пронајде учесниците во настаните за кои се пишува за да им даде можност да одговорат на евентуални напади за наводно незаконско однесување.
- Секогаш кога е тоа можно, да ги наведе своите извори. Јавноста има право да располага со што е можно повеќе податоци за кредибилитетот на изворите што се користени.
- Пред да му вети анонимност на својот извор, треба да открие кои се мотивите на изворот за тоа. Разјаснете точно под кои услови ветувате анонимност во замена за информации. Одржувајте си ги ветувањата.
- Да води сметка да не пласира искривени факти и да не создава погрешна слика во насловите, во тизерите и во промотивните материјали, во фотографиите, во видео и аудио инсертите, во графичките прикази, во тонските парчиња и во цитатите. Не треба да ги поедноставува ниту да ги пренагласува настаните извлечени надвор од контекст.
- Никогаш не смее да ја искривоколчува содржината на фотографиите или на видео-инсертите во веста. Секогаш се дозволува подобрување техничкиот квалитет на сликата за таа да биде појасна. Цитирајте го изворот на монтираниот материјал и на фотографиите што ги користите за илустрација.

- Избегнувајте вестите да ги пласирате преку реконструкции или „сценски прикази“ што ќе доведуваат до погрешни заклучоци. Во случаи кога е неопходно веста да се прикаже низ реконструкција на настанот, тогаш наведете дека станува збор за реконструкција.
- Избегнувајте методи на прикривање или прибирање информации во тајност, освен во случаи кога со традиционалните директни методи не можете да дојдете до информации што се од витално значење за јавноста. Во сторијата треба да објасните дека до информациите сте дошле со примена на метод на тајност и прикривање.
- Никогаш немојте да вршите плагијаторство.
- Сториите што говорат за разноликоста и величината на човековите искуства пишувајте ги храбро, дури и тогаш кога таквиот пристап не е многу популарен.
- Проучете ги нивните културни вредности и немојте тие вредности да им ги наметнувате на други.
- Избегнувајте да генерализирате по основ на раса, пол, возраст, вероисповед, етничка припадност, место на живеење, сексуална ориентација, хендикепираност, физички изглед или социјален статус.
- Поддржувајте ја отворената размена на гледишта, дури и на оние што тие ги сметаат за одбивни.
- Овозможете да се чуе гласот на безгласните - и официјалните и неофицијалните извори на информации можат да бидат подеднакво валидни.
- Правете разлика меѓу застапување нечии ставови и новинарско известување. Треба јасно да наведете секогаш кога вашиот текст претставува анализа или коментар, а фактите и контекстот не смеат да бидат неточно презентирани.
- Правете разлика меѓу вести и реклами, и избегнувајте ги хибридите во кои таа разлика не се гледа.
- Земете си на себе како специјална обврска да се погрижите да бидат обелоденети сите дејствија во што ја засегаат јавноста, а документите на властите да бидат достапни за проверка.

Минимизирајте ја штетата

Новинарот што ги почитува етичките норми, кон своите извори, кон учесниците во збиднувањата и кон своите колеги се однесува како кон човечки суштества што заслужуваат почит. Новинарот треба:

- Да покаже човечност кон лицата што се можеби неповолно засегнати од покривањето на веста за она што се случило. Бидете особено внимателни кога се работи за деца или за неискусни извори или учесници во збиднувањата.
- Бидете деликатни кога сакате да им земете интервју или планирате да искористите интервју или фотографии на лица што преживеале некоја трагедија или се во голема болка.

- Бидете свесни за тоа дека собирањето информации може некому да му нанесе штета или да му предизвика нелагодност. Потрагата по вести не ви дава за право да бидете арогантни.
- Бидете свесни дека, за разлика од претставниците на власта и од сите оние што сакаат да добијат власт, влијание или да привлечат внимание, приватните лица имаат поголеми права да ги контролираат информациите за себе. Нарушувањето на нечија интима е оправдано единствено во случаи кога се работи за повисок јавен интерес.
- Имајте чувство за мерка. Избегнувајте љубопитност за вулгарности или со цел некому за да му угодите.
- Бидете претпазливи кога го откривате идентитетот на малолетни осомничени лица или на жртви на сексуални кривични дела.
- Разумно постапувајте во случаи кога именуваат лица осомничени за кривични дела ако против нив сè уште не е покренато формално обвинение.
- Најдете го рамнотежата меѓу правото на осомничениот да добие фер судење и правото на јавноста да биде информирана за текот на судскиот процес.

Бидете независни во своето дејствување

Новинарот не смее да има каква било обврска да застапува нечии интереси, негова единствена обврска е правото на јавноста да биде информирана.

Новинарот треба:

- Да избегнува судир на постојни или потенцијални интереси.
- Да избегнува здружување или активности што можат да го компромитираат неговиот интегритет или да му нанесат штета на неговиот кредибилитет.
- Да одбива подароци, услуги, бесплатни патувања и повластени третмани, и да избегнува паралелно вработување, политичко инволвирање, јавни позиции и ангажман во општествени организации ако со тоа се загрозува неговиот интегритет како новинар.
- Да разоткрива неизбежни конфликти.
- Будно да ги следи и храбро да ги повикува на одговорност лицата што се на власт.
- Да не им овозможува повластици на компании што сакаат да се рекламираат и на оние што имаат посебни интереси, и да не поткликнува под нивниот притисок да влијаат врз начинот на кој се покриваат вестите.
- Да биде претпазлив кога изворот му нуди информации во замена за услуга или за пари; да избегнува наддавање за да дојде до некоја вест.

Бидете одговорни

Новинарот е одговорен пред своите читатели, слушатели, гледачи и пред своите колеги.

Новинарот треба:

- Јасно да се изразува и да го објасни покривањето на веста, и да повикува на дијалог со јавноста во врска со однесувањето на новинарите.
- Да ја поттикнува јавноста гласно да го искажува своето незадоволство од медиумите.

- Да си ја признае грешката и веднаш да ја коригира.
- Да обелодени неетички постапки на новинари и на медиуми што објавуваат вести.
- Да ги почитува истите високи стандарди како што тоа го очекува и од другите.

Првиот *Кодекс на однесување* на Sigma Delta Chi беше составен во 1926 г., по углед на American Society of Newspapers Editors. Во 1973 г., Sigma Delta Chi состави свој сопствен *Кодекс*, кој претрпе ревизија во 1984 и во 1987 г. Сегашната верзија на *Кодексот на однесување на Здружението на професионални новинари (SPJ)* е усвоена во месец септември 1996 година.